

Люльченко Д.В.,
здобувачка 2 курсу, групи ПУА-8
Державного університету «Житомирська політехніка»
Науковий керівник: Сергєєв В.С.,
д.політ.н., доцент, професор кафедри
міжнародних відносин і політичного менеджменту
Державного університету «Житомирська політехніка»

МОДЕРНІЗАЦІЯ В ПОСТРАДЯНСЬКИХ КРАЇНАХ

Модернізація в пострадянських країнах є важливою темою, що визначає напрямок їх розвитку після розпаду СРСР. Цей процес включає глибокі соціальні, економічні та політичні трансформації, спрямовані на перехід до більш ефективних і сучасних моделей управління та розвитку. Пострадянські країни постали перед численними викликами, зокрема необхідністю адаптації до ринкових умов, реформування політичних інститутів і вдосконалення системи управління.

Політична модернізація в пострадянських країнах включає реформування політичних інститутів, розбудову демократії та розвиток правової держави. Після розпаду СРСР колишні республіки мали на меті перехід від авторитарних режимів до більш відкритих політичних систем.

У багатьох країнах пострадянського простору здійснювались спроби побудови багатопартійних систем, проведення виборів, а також інтеграції до міжнародних організацій. Проте, незважаючи на певний прогрес, реформи часто зустрічали опір з боку політичних еліт, що призводило до політичної нестабільності і гальмування процесу демократизації [4, с. 11].

Модернізація економік пострадянських країн включала перехід від планової до ринкової економіки, що спричинило як позитивні, так і негативні наслідки. Успіхи включали зростання економік, приватизацію та залучення інвестицій, проте процес супроводжувався серйозними проблемами. Приватизація призвела до концентрації багатства в руках олігархів, нерівності доходів та безробіття. Багато державних підприємств збанкрутували, а ефективні ринкові механізми були погано розвинені. Країни, як Польща та Балтійські держави, успішно провели реформи, але інші залишалися залежними від сировинних ресурсів і

мали високий рівень соціальної нерівності. Крім того, екологічні проблеми, спричинені індустріалізацією, залишалися актуальними.

Політичні наслідки модернізації в пострадянських країнах були неоднозначними та різноманітними. З одного боку, більшість країн після розпаду СРСР зробили спроби побудови демократичних інститутів, введення нових політичних систем, виборчих процесів і прав людини. Однак ці зміни не завжди призводили до стабільної демократії. У ряді пострадянських держав, таких як Росія, Азербайджан та інші, зберігався авторитаризм або навіть посилення авторитарних тенденцій.

Держава відіграє важливу роль у модернізації пострадянських країн, визначаючи політичний курс, економічні реформи та соціальні програми. Вона виступає як ініціатор реформ, забезпечує правову базу для розвитку ринку та інвестицій, а також регулює соціальні процеси. Проте в деяких країнах державне втручання має авторитарний характер, що обмежує демократичні процеси і може сприяти соціальним напруженням [7, с. 23].

Модернізація пострадянських країн є ключовим чинником соціальних змін, що впливає на зміни в суспільних структурах, зокрема в освіті, здоров'ї, культурі та соціальних нормах. Це призводить до зміни соціальних цінностей, зростання мобільності та доступу до нових можливостей. Однак процеси модернізації супроводжуються також виникненням нових соціальних проблем, таких як нерівність, безробіття та зростання соціальної напруги.

Економічна модернізація в пострадянських країнах спричинила структурні зміни в їхніх економіках, зокрема перехід від планової до ринкової економіки. У більшості країн це супроводжувалося приватизацією державних підприємств, лібералізацією торгівлі та відкриттям ринків. Проте економічні трансформації не завжди призводили до позитивних результатів. Багато країн зіткнулися з економічними труднощами, такими як інфляція, безробіття, бідність, а також нерівномірний розвиток регіонів.

Соціальні наслідки модернізації включали значні зміни в житті населення, зокрема в системі освіти, охороні здоров'я та соціальному забезпеченні.

Водночас соціальна нерівність, безробіття та скорочення соціальних гарантій призвели до значних соціальних проблем.

Модернізація пострадянських країн вплинула на їхні міжнародні відносини. Деякі країни стали активно інтегруватися в міжнародні організації, такі як ЄС та НАТО, прагнучи до європейських стандартів. Інші зберігали орієнтацію на Росію, що викликало політичне протистояння між різними країнами. Модернізація сприяла формуванню нових геополітичних альянсів і зміні балансів сил у міжнародній політиці.

Агресія Росії, війна в Україні та імперіалістичні погляди Кремля значною мірою гальмують процеси модернізації пострадянських країн. Росія, як одна з основних сил, що прагне відновити своє домінування в пострадянському просторі, активно використовує військову силу та політичний тиск, щоб вплинути на внутрішні процеси в колишніх республіках СРСР. Це створює не тільки безпосередні загрози безпеці цих країн, але й веде до геополітичної ізоляції, що перешкоджає їхньому економічному розвитку та інтеграції в міжнародні організації [4, с. 20].

В результаті, імперіалістичні амбіції Росії фактично тягнуть назад не лише саму Росію, але й інші пострадянські країни, які намагаються позбутися впливу старої імперії і рухатися вперед до розвитку економічних і політичних систем, орієнтованих на Європу та Захід. Тому агресія Росії є суттєвою перепорою на шляху до демократичної модернізації в регіоні, зберігаючи нестабільність і конфлікти в цих країнах [8, с. 45].

Якби не війна з Росією, Україна могла б продовжити модернізацію та стабільний економічний розвиток, зокрема завдяки європейській інтеграції. Вступ до ЄС став би реальнішим, а економічні реформи у сферах енергетики та аграрного сектора були б успішнішими.

Політичні реформи, спрямовані на зміцнення демократичних інститутів і боротьбу з корупцією, також могли б бути ефективнішими. Без зовнішньої агресії Україна зосередилася б на розвитку соціальних, освітніх та медичних систем, а також на інноваціях, що сприяли б економічному зростанню.

Крім того, без війни країна мала б більше можливостей для культурної та наукової інтеграції з Європою, що позитивно позначилося б на національній ідентичності та розвитку науки.

Список використаних джерел:

1. Смолій, В. А. Історія України: Навч. посіб. Київ: Либідь, 2010. 456 с.
2. Шевчук, В. В. Модернізація пострадянських країн: проблеми та перспективи. Київ: Видавництво НАУ, 2015. 320 с.
3. Гребенюк, В. М. Соціально-економічний розвиток пострадянських країн: теорія і практика. Одеса: Астропринт, 2017. 264 с.
4. Максимчук, О. С. Політичні трансформації в пострадянських країнах: аналіз сучасних тенденцій. Харків: ХНУ, 2018. 198 с.
5. Кравченко, Т. І. Європейський вектор України та процеси модернізації: порівняльний аналіз. Київ: Академія, 2017. 250 с.
6. Пуходько, А. Ю. Розвиток пострадянських країн: теорії та стратегії модернізації. Львів: Видавництво Львівського університету, 2016. 210 с.
7. Радченко, В. Г. Соціально-економічні реформи в Україні: перспективи та виклики. Київ: Ніка-Центр, 2020. 198 с.
8. Буздуган, О. В. Російська агресія в контексті глобальних змін: безпекова ситуація в пострадянському просторі. Одеса: Астропринт, 2019. 240 с.
9. Пікан, Ю. П. Україна та Європейський Союз: виклики і перспективи інтеграції. Київ: Вища школа, 2018. 290 с.